

NIEHOVE – NEDERLANDS HERVORMDE KERK

Niehove ligt midden in het Humsterland, het meest noordelijke deel van het landschap Westerkwartier. Humsterland bestaat uit kleigronden, doorsneden met waterlopen die teruggaan tot oude riviertjes en waterstromen in het wad. Niehove is een prachtig rond wierdedorp: de kerk ligt met het kerkhof centraal binnen een afzonderlijke ringweg, terwijl een tweede ringweg rond de voet van de wierde het dorp insluit. Tussen deze beide wegen ligt de bebouwing straalsgewijs gericht op de kerk als middelpunt van het dorp. De oude naam voor het dorp Niehove was Suxwort.

De kerk van Niehove is zo rond het jaar 1230 gebouwd, op de plek waar tot dan toe waarschijnlijk het eerste, door Liudger gebouwde, houten kerkje van Humsterland heeft gestaan. In de noordmuur zijn nog de oorspronkelijke smalle romaanse rondboogvensters uit de 13e eeuw te zien. In de zuidmuur werden de ramen na 1801 vervangen door grotere gotische spitsboogramen. In de 15e eeuw werd de kerk verlengd met het huidige driezijdige koor met steunberen op de hoeken. Aan de oostzijde is een toegang tot de consistoriekamer ingebroken. Precies tegenover elkaar in de noord- en de zuidmuur bevindt zich onregelmatig verticaal metselwerk, hetgeen kan duiden op een oudere, oostelijke (rechte?) afsluiting van de middeleeuwse kerk. Zowel de noord- als de zuidzijde had een ingang met rondboog die naderhand is dichtgemetseld. Het huidige portaal aan de noordzijde stamt uit 1619 aldus een gedenksteen, maar dit jaartal zou ook refereren aan de verbouwing van de westgevel. In noord- en zuidgevel zijn sporen van kleine lage rondboogvensters. In het koor zijn gotische vensters geplaatst. De ingang in het zuidoostelijke muurvlak van het koor is later ingebroken.

Op de westzijde van het dak staat een spitse dakruiter. De langgerekte luidklok is in 1676 aangeschaft. De klok stamt uit de 14e, misschien 13e eeuw en behoort tot de oudste klokken in de provincie Groningen.

Het interieur wordt gedekt door een tongewelf rustend op sleutelstukken. De blauwgroene kleur van het plafond heet 'Berlijns of Pruisisch blauw', een van de eerste synthetische pigmenten. Verder zijn er donkerbruine banken, een zwarte preekstoel en daartegenover veel lichtere herenbanken: de lage en oudste van de familie Schuiringa en de hoge van de familie Feringa. De linker bank heeft een hoog rugschot met een luifel met bovenop een in hout uitgesneden spiegelmonogram met de letters JF(eringa). Op het rugschot van de rechterbank uit de 19e eeuw bevindt zich een wapen met drie gezichtswassenaars (een wassende maan, die met ogen, neus en mond is afgebeeld).

Het oorspronkelijke koorhek is opgesplitst en verwerkt in de wanden aan weerszijden van de kerkzaal. De avondmaalstafel binnen het doophek uit de 17e eeuw, is van rond 1800. De zwart geverfde kansel met gouden biezen is moeilijk te dateren. De zeszijdige kuip heeft boogpanelen die doen denken aan de 17e eeuw. De boven- en onderkant van de kuip en de lampet stammen eerder uit eind 18e, begin 19e eeuw. Wellicht is het meubelstuk samengesteld uit verschillende onderdelen. Bij de restauratie in 1994 werd er voor gekozen de kerk, met uitzondering van preekstoel en herenbanken, weer in de kleuren te verven die in het oudste verfbestek, dat van 1800, zijn vermeld. Op het koor en in het middenpad ligt een aantal mooie zerken, waarvan de oudste uit 1557. De sacramentsnis stamt uit de tijd van vóór de Reductie van Groningen (1594).

Het orgel werd na het midden van de 16e eeuw gebouwd voor de kerk van Uithuizermeeden. In de 17e eeuw hebben Anthoni Waelckens en Arp Schnitger het instrument verbouwd. Joachim Wenthin uit Emden wijzigde het orgel en vervaardigde in 1816 ook de huidige kast. Marten Eertman installeerde het orgel in 1908 op een galerij aan de oostkant van deze kerk. In 1999 startte Albert de Graaf een restauratie. Naast de reconstructie van het binnenwerk werd ook de kas grondig opgeknapt. De oude bekroningen (een lier en twee vazen) waren verdwenen, maar werden nieuw gemaakt aan de hand van oude foto's.